

Dyslexieprotocol

Schooljaar
2023-2024

Inhoud

1	Dyslexiebeleid vmbo	3
2	Dyslexiescreening	4
3	Dyslexieverklaring	5
4	Dyslexiekaart	6
	Dispenserende maatregelen.....	6
	Compenserende maatregelen	6
	Tijdens de les.....	6
	Thuiswerk.....	6
	Bij toetsing	7
	Algemeen	7
5	Individuele faciliteiten dyslexie	8
	Voorleessoftware TextAid op Chromebook.....	8
6	Eindexamen	9
	Procedure aanvraag extra tijd en verklanking examens op DaVinci voor dyslectische leerlingen:...	9
7	Verantwoordelijkheden	10
8	Dyslexiebeleid Praktijkonderwijs	12
	Algemeen	12
	Faciliteiten voor leerlingen met lees- en of spellingproblemen met of zonder dyslexie.....	12
	Examens/certificaten	12
9	Bijlage: Dyslexiekaart	13
10	Bijlage: Spellingskaart	14
11	Bijlage: Voorlopige dyslexiekaart	15
12	Bijlage: Tips voor dyslectische leerlingen	16
13	Bijlage: Tips voor docenten	19

1 Dyslexiebeleid vmbo

De orthopedagoge of ondersteuningscoördinator geven de nieuwe leerlingen met een dyslexieverklaring of onderkende dyslexieverklaring door aan de logopedist.

Bij een geldige dyslexieverklaring ontvangt de leerling een dyslexiekaart van de logopedist. Op de kaart staat aangegeven welke compenserende en dispenserende maatregelen op de leerling van toepassing zijn, ook staan de verantwoordelijkheden van de leerling vermeld. Deze kaart is de gehele schoolcarrière geldig. De ouders ontvangen een informatiepakket over het dyslexiebeleid van DaVinci.

De logopedist informeert de docenten per mail. De leerling geeft zelf aan bij de docent, middels de dyslexiekaart, van welke compenserende en dispenserende maatregelen hij/zij gebruik maakt. De logopedist registreert dit in Magister bij kenmerken en maakt een logboeknotitie. De dyslexiekaart wordt als bijlage toegevoegd.

Op basis van een onderkende dyslexieverklaring wordt er een voorlopige dyslexiekaart gegeven voor maximaal 1 jaar. Deze wordt vervangen door een definitieve dyslexiekaart wanneer de ouders/verzorgers een geldige dyslexieverklaring kunnen overleggen. De logopedist trekt na maximaal één jaar de kaart in wanneer er geen geldige dyslexieverklaring overlegd wordt.

2 Dyslexiescreening

De leerlingen van het vmbo worden alleen individueel gescreend als de mentor/orthopedagoog/ondersteuningscoördinator een vermoeden hebben van dyslexie. Het signaleringsinstrument uit het “Protocol Dyslexie” bestaat uit:

- Dictie “Vier scholieren”
- EMT, KLEPEL, AVI

De logopedist neemt deze toetsen af. De toetsresultaten worden besproken met de orthopedagoog. De informatie vanuit de basisschool of school van herkomst, zoals het leerlingvolgsysteem, worden ook meegenomen.

Bij een vermoeden van dyslexie wordt de leerling, in overleg met ouders, doorverwezen naar een officiële externe specialist voor het doen van een dyslexieonderzoek.

De uiteindelijke diagnose dyslexie wordt gesteld door een GZ-geregistreerde psycholoog of orthopedagoog. Een noodzakelijke voorwaarde voor de diagnose is dat de leerling gedurende minimaal een half jaar structurele, individuele begeleiding op het gebied van lezen en/of spelling heeft gehad. Is dit niet het geval dan kan er geen dyslexieonderzoek plaatsvinden. Als ouders de intentie hebben om een onderzoek te laten plaatsvinden bieden de logopedisten van DaVinci gedurende een half jaar individuele begeleiding aan om de hardnekkigheid van lees- en/of spellingproblemen aan te tonen.

Nadat de diagnose dyslexie is gesteld, ontvangt de leerling een dyslexiekaart van de logopedist.

3 Dyslexieverklaring

Een geldige dyslexieverklaring voldoet aan de volgende eisen:

Het onderzoek is afgenomen door een GZ-geregistreeerde psycholoog of orthopedagoog. Dyslexie dient vastgesteld te zijn op basis van het Protocol Dyslexie Diagnose en Behandeling (SDN, 2008).

De verklaring bevat:

- een onderkende verklaring, waarin wordt aangegeven dat er sprake is van dyslexie;
- een verklarende diagnose, waarin wordt aangegeven op welke specifieke terreinen de problemen zich voordoen (bv. werktempo, accuratesse lees-/spellingvaardigheid, leesbaarheid geschreven werk);
- een handelingsgerichte diagnose, waarin concrete (compenserende/dispenserende) maatregelen worden aangegeven die in het handelingsplan voor de leerling kunnen worden opgenomen.

4 Dyslexiekaart

Op de dyslexiekaart wordt aangegeven welke maatregelen en verantwoordelijkheden op de leerling van toepassing zijn. Deze kunnen per leerling verschillen, omdat ook de vorm van dyslexie per leerling kan verschillen.

Dispenserende maatregelen:

- Spellingfouten in het werk niet aanstrepen bij andere vakken dan de talen
- Niet laten voorlezen
- Geen onvoorbereide leesbeurt geven
- DICTEE individueel afnemen

Compenserende maatregelen:

- Extra tijd voor proefwerken en overhoringen
- (20% of het aantal opgaven verminderen)
- Maximaal aantal fouten voor spelling afspreken in leerjaar 1 en 2
- Extra mondelinge overhoring ter compensatie in leerjaar 1 en 2
- Aantekeningen controleren
- Gebruik maken van spellingcontrole
- Gebruik spellingkaart toestaan in leerjaar 1 en 2
- Gebruik van TextAid toestaan
- Gebruik van gesproken leesboeken toestaan
- Zet de vragen van schriftelijke overhoringen op papier of op het bord
- Laat onvoldoende proefwerken mondeling herkansen in leerjaar 1 en 2
- Laat langere stukken tekst voorlezen door leerkracht of medeleerlingen
- Meer leestijd

Verantwoordelijkheid leerling:

Tijdens de les

- Let goed op, ga op een goede plek zitten
- Vraag of je een leesbeurt mag voorbereiden
- Zorg voor goede aantekeningen, eventueel kopiëren van medeleerling
- Schrijf de planning goed op
- Vraag aan ouders en medeleerlingen om je werk te controleren en fouten te verbeteren
- Vraag hulp aan de docent of medeleerlingen
- Volg vrijwillige en extra bijles op advies van docenten
- Gebruik de faciliteiten waar je recht op hebt

Thuiswerk

- Plan je werk goed
- Werk iedere dag; werk vooruit
- Werk niet overdreven lang
- Gebruik software om woordjes te leren

- Lees een tekst opnieuw als je niet weet wat er staat
- Maak aantekeningen en schema's tijdens het werk
- Maak prints van de leerstof. Op die kopieën kun je tijdens het leren met b.v. een markeerstift belangrijke zaken aanstrepen. (dit kun je ook digitaal doen)
- Bereid je indien nodig van te voren voor door de leerstof vooraf te lezen

Bij toetsing

- Lees goed
- Controleer je werk; niets vergeten?
- Vraag zo nodig extra tijd
- Laat je dyslexiekaart zien

Algemeen

- Maak en bewaar hulpkaarten met woorden, regels of formules die je moeilijk kunt onthouden
- Probeer pluspunten te halen voor de vakken waar je goed in bent.
-

Dyslexiekaart van :

Datum:

.....heeft een dyslexieverklaring en heeft daarom recht op:

- Gebruik van TextAid bij proefwerken/examens: m&m, ne, en, bi, ec, nask
- Extra tijd voor proefwerken en overhoringen (20% of het aantal opgaven verminderen)
- Afspraken voor een maximaal aantal fouten voor spelling in leerjaar 1 en 2
- Extra mondelinge overhoring ter compensatie in leerjaar 1 en 2
- Spellingfouten in het werk niet aanstrepen bij andere vakken dan de talen
- Aantekeningen controleren
- Niet laten voorlezen
- Geen onvoorbereide leesbeurt geven
- Gebruik maken van spellingcontrole
- Gebruik spellingkaart toestaan in leerjaar 1 en 2
- Gebruik van TextAid toestaan
- Gebruik van gesproken leesboeken toestaan (LuisterBieb of Passend lezen app)
- Opgaven in puntgrootte 12 of 14 Times New Roman of Arial
- DICTEE individueel afnemen
- De vragen van schriftelijke overhoringen op papier of op het bord zetten
- Onvoldoende proefwerken mondeling laten herkansen in leerjaar 1 en 2
- Langere stukken tekst laten voorlezen door leerkracht of medeleerlingen
- Meer leestijd

Verantwoordelijkheid .....

Tijdens de les

- Let goed op, ga op een goede plek zitten
- Vraag of je een leesbeurt mag voorbereiden
- Zorg voor goede aantekeningen, eventueel kopiëren van medeleerling
- Schrijf de planning goed op
- Vraag aan ouders en medeleerlingen om je werk te controleren en fouten te verbeteren
- Vraag hulp aan de docent of medeleerlingen
- Volg vrijwillige en extra bijles op advies van docenten
- Gebruik de faciliteiten waar je recht op hebt

Thuiswerk

- Plan je werk goed
- Werk iedere dag; werk vooruit
- Werk niet overdreven lang
- Gebruik software om woordjes te leren: (Magister leermiddelen en www.wrts.nl + [wrtsmobile](#) app)
- Lees een tekst opnieuw als je niet weet wat er staat
- Maak aantekeningen en schema's tijdens het werk
- Maak prints van de leerstof. Op die kopieën kun je tijdens het leren met b.v. een markeerstift belangrijke zaken aanstrepen (dit kun je ook digitaal doen)
- Bereid je indien nodig van te voren voor door de leerstof vooraf te lezen

Bij toetsing

- Lees goed
- Controleer je werk; niets vergeten?
- Vraag zo nodig extra tijd
- Laat je dyslexiekaart zien

Algemeen

- Maak en bewaar hulpkaarten met woorden, regels of formules die je moeilijk kunt onthouden
- Probeer pluspunten te halen voor de vakken waar je goed in bent

Handtekening leerling:

Handtekening logopediste:

Da Vinci College
VMBO en
Praktijkonderwijs

Besoeadres
Roosendaal 1
4707 ZH
Roosendaal

Postadres
Postbus 1182
4700 BD
Roosendaal

T 0165792100
info@davincicollege.nl
www.davincicollege.nl

5 Individuele faciliteiten dyslexie

Voorleessoftware TextAid op Chromebook

In bepaalde gevallen kan een leerling behoefte hebben aan compenserende faciliteiten die het technisch lezen ondersteunen zoals ReadSpeaker TextAid.

De leerling moet ernstig dyslectisch zijn om de ondersteunende software voor het lezen van schoolboeken te gebruiken. De ervaring leert dat leerlingen, die een leesniveau hebben van < AVI niveau E6 (eind groep 6), TextAid nodig hebben voor het voorlezen van schoolboeken. Ook kunnen zij gebruik maken van de app ReadSpeaker TextAid for Chrome. Met deze app kunnen alle bestanden worden voorgelezen die via internet geopend worden, zoals mail, internet, Google Docs, Google Sheets, leermiddelen uit Magister etc.

De logopedist bepaalt het leesniveau van de dyslectische leerling tijdens het opstellen van de persoonlijke dyslexiekaart. Mocht de leerling onder AVI E6 scoren, wordt het hulpmiddel TextAid met de leerling besproken. Ouders worden hierover geïnformeerd middels een brief.

Op het Chromebook van de leerling worden de extensie ReadSpeaker TextAid en de app ReadSpeaker TextAid for Chrome geïnstalleerd. Ook thuis kan de leerling gebruik maken van het programma TextAid. De logopedist zorgt ervoor dat de digitale schoolboeken in de TextAid-bibliotheek van de desbetreffende leerling gezet worden. De docent deelt een proefwerk, binnen een aangegeven tijdslot, met de leerling. Als de leerling TextAid opent opent het betreffende proefwerk automatisch op en kan het proefwerk door TextAid worden voorgelezen.

Voor meer informatie over TextAid ga naar www.woordhelder.nl

6 Eindexamen

De onderwijsinspectie heeft dyslexie als stoornis erkend. Een leerling met dyslexie kan in aanmerking komen voor 30 minuten extra tijd bij de eindexamens. De leerling moet hiervoor in het bezit zijn van een deskundigheidsverklaring, opgesteld door een orthopedagoog of psycholoog. Indien een leerling al meerdere jaren op school gebruik maakt van ondersteunende hulpmiddelen voor dyslexie, zoals voorleessoftware, kan dit ook voor het examen aangevraagd worden. Extra hulpmiddelen zoals een spellingkaart of digitaal woordenboek zijn niet toegestaan.

Procedure aanvraag extra tijd en verklanking examens op DaVinci voor dyslectische leerlingen:

De examensecretaris is verantwoordelijk voor de aanvraag. De volgende stappen worden genomen:

- Aan het begin van het schooljaar vraagt de examensecretaris een namenlijst met dyslectische leerlingen op bij de logopedist.
- Vóór 1 november meldt de examensecretaris alle examenkandidaten bij DUO.
- Vóór 1 november meldt de examensecretaris alle handicaps bij de inspectie (waaronder dyslexie). Voor de ernstig dyslectische leerlingen, die al jaren gebruik maken van de voorleessoftware, wordt een dyslectische versie aangevraagd (digitaal met spraakondersteuning).
- Een paar weken voor het examen vermeldt de examensecretaris op het proces-verbaal (namenlijst met examenkandidaten) welke leerlingen dyslectisch zijn en recht hebben op tijdsverlenging/verklanking tijdens het examen en hoelang deze tijdsverlenging is. De ernstig dyslectische leerlingen worden gekoppeld aan een dyslectische versie van het eindexamen.

In het algemeen geldt:

- De directeur meldt de aanpassingen bij school- en centraal examen tijdig bij de inspectie.
- Bij niet objectief waarneembare beperkingen is een verklaring nodig van een door zijn beroepsgroep erkende deskundige.
- Aanpassingen bij het centraal examen moeten zijn voorafgegaan door vergelijkbare aanpassingen in onderwijs en schoolexamen.
- Het aanpassen van het centraal examen (of het beoordelingsvoorschrift) door de directeur is niet toegestaan. Er dient gebruik te worden gemaakt van de door CvE geleverde aangepaste examens (versies); wanneer het aanbod niet voldoet, dient contact te worden opgenomen met CvE.
- Niet toegestaan is extra informatiemateriaal dat mogelijk een deel van de exameneisen vervangt.
- Hulpmiddelen als reken- en spellingkaarten of digitale woordenboeken zijn niet toegestaan.

7 Verantwoordelijkheden

De examensecretaris is verantwoordelijk voor de aanvraag van extra tijd en verklanken van examens op DaVinci voor dyslectische leerlingen. De volgende stappen worden genomen:

- Aan het begin van het schooljaar vraagt de examensecretaris een namenlijst met dyslectische leerlingen op bij de logopedist.
- Vóór 1 november meldt de examensecretaris alle examenkandidaten bij DUO.
- Vóór 1 november meldt de examensecretaris alle handicaps bij de inspectie (waaronder dyslexie). Voor de ernstig dyslectische leerlingen wordt een dyslectische versie aangevraagd (digitaal met verklanking).
- Een paar weken voor het examen vermeldt de examensecretaris op het proces-verbaal (namenlijst met examenkandidaten) welke leerlingen dyslectisch zijn en recht hebben op tijdsverlenging en verklanking tijdens het examen en hoelang deze tijdsverlenging is. De ernstig dyslectische leerlingen worden gekoppeld aan een dyslectische versie van het eindexamen.
- Alle leerlingen maken een digitaal examen. De dyslectische leerlingen krijgen een digitale examenversie met tijdsverlenging, de ernstig dyslectische leerlingen krijgen een digitale examenversie met verklanking en tijdsverlenging.

Logopedist (Nicole Kroese en Anneke Roks)

- Maakt onderdeel uit van de expertgroep dyslexie en volgt vanuit die functie de (landelijke) ontwikkelingen op het gebied van dyslexie.
- Is aanspreekpunt binnen DaVinci voor dyslexie.
- Houdt een overzicht bij van de leerlingen met een dyslexieverklaring en registreert dit in Magister bij kenmerken en maakt een logboeknotitie. De docent kan hierdoor in Magister zien welke leerlingen dyslexie hebben.
- Stelt samen met de leerling een dyslexiekaart op die de gehele schoolcarrière geldig is (groene kaart). Op de dyslexiekaart wordt aangegeven welke maatregelen en verantwoordelijkheden op de leerling van toepassing zijn. De logopedist informeert ouders schriftelijk over het dyslexiebeleid van DaVinci. Bij een onderkende dyslexieverklaring wordt er een voorlopige dyslexiekaart opgesteld voor maximaal 1 jaar (gele kaart). Deze wordt vervangen door een definitieve dyslexiekaart, wanneer de ouders/verzorgers een geldige dyslexieverklaring kunnen overleggen.
- Indien nodig regelt de logopedist de individuele dyslexiesignalering en mogelijke extra leestoetsen. De resultaten worden besproken met de orthopedagoog. De logopedist stuurt de ouders van de betreffende mogelijke dyslectische leerlingen een brief.
- Zorgt ervoor dat de digitale schoolboeken in de TextAid-bibliotheek gezet worden van de desbetreffende leerling en traint de leerling in het gebruik van het programma.
- Ondersteunt de docenten bij het gebruik en de inzet van het voorleessoftware programma ReadSpeaker TextAid en ReadSpeaker TextAid for Chrome.
- Bespreekt jaarlijks het dyslexieprotocol en stelt dit zo nodig bij.

Mentor

- Onderhoudt de contacten met de ouders/verzorgers van de leerling.
- Informeert de betreffende docenten van de dyslectische leerling over de dyslexiekaart en de bijbehorende maatregelen.

Orthopedagoog/ondersteuningscoördinator

- Geeft van de nieuwe leerlingen aan de logopedist door welke leerlingen een dyslexieverklaring of onderkende dyslexieverklaring hebben.
- Neemt op basis van de dyslexiesignalering een beslissing over het vermoeden van wel of geen dyslexie. De orthopedagoog bespreekt dit met de logopedist.
- ICT-er
- Ondersteunt de logopedist met de digitale schoolboeken.
- Is verantwoordelijk voor het up-to-date houden van het programma TextAid.

Docent

- Onderhoudt de contacten met de leerling en ondersteunt de leerling door de adviezen van de dyslexiekaart op te volgen.
- Zorgt ervoor dat de proefwerken digitaal klaar staan voor de dyslectische leerlingen die gebruik maken van het hulpmiddel TextAid.
-

Ouders/verzorgers

- Nemen de beslissing hun kind aan te melden bij een GZ-geregistreerde psycholoog of orthopedagoog voor een dyslexieonderzoek en stellen de school van hun besluit op de hoogte.
- Verdiepen zich in de ondersteunende voorleessoftware TextAid.

Leerling

- Geeft bij de vakdocenten aan van welke dispenserende of compenserende maatregelen hij/zij gebruik maakt door zijn dyslexiekaart te tonen.
- Toont bij proefwerken en schriftelijke overhoringen de dyslexiekaart.
- Houdt zich aan de afspraken zoals vermeld op de dyslexiekaart en bewaart de
- dyslexiekaart gedurende zijn schoolcarrière op DaVinci.

8 Dyslexiebeleid Praktijkonderwijs

Algemeen

- De orthopedagoog of ondersteuningscoördinator geven de nieuwe leerlingen met dyslexie door aan de logopedist
- De logopedist controleert het dossier op een daadwerkelijke geldige dyslexieverklaring.
- Als er een geldige dyslexieverklaring aanwezig is, registreert de logopedist dit bij kenmerken in Magister en maakt een logboeknotitie. Hierdoor is elk schooljaar inzichtelijk welke leerlingen dyslectisch zijn.
- Indien van toepassing heeft de mentor/logopedist contact met de externe RT-er/logopedist waar de leerling onder behandeling is, om de aanpak af te stemmen.

Faciliteiten voor leerlingen met lees- en of spellingproblemen met of zonder dyslexie.

In het praktijkonderwijs wordt er geen onderscheid gemaakt tussen leerlingen met dyslexie of lees-/spellingproblemen. Alle leerlingen krijgen compenserende maatregelen.

De leerlingen met lees- en/of spellingproblemen krijgen een aangepast lesprogramma dat aansluit bij de capaciteiten van de leerling.

- Het lesprogramma bestaat uit stof met weinig tekst en de mogelijkheid korte antwoorden te geven. De leerstof is aangepast op het begrijpend leesniveau van de leerling.
- Voor het begrijpend leesprogramma Nieuwsbegrip is er de mogelijkheid de teksten voor te laten lezen op de computer via [www. Nieuwsbegrip.nl](http://www.Nieuwsbegrip.nl).
- Indien nodig leest de docent de betreffende lesstof voor.
- Op elk Chromebook kan gebruik worden gemaakt van het programma ReadSpeaker TextAid en ReadSpeaker TextAid for Chrome. Het zijn compenserende faciliteiten die het technisch lezen ondersteunen.
- Leerlingen kunnen altijd gebruik maken van TextAid voor het voorlezen van: NUMO, mail, Word, internet en schoolboeken etc.
-

Examens/certificaten

Bij examens voor PrO-leerlingen die uitstromen naar begeleide arbeid of arbeid ligt de nadruk op de praktijk. Als een leerling problemen heeft met technisch lezen, dan helpt de betreffende docent met het voorlezen van de moeilijke woorden. In uitzonderlijke situaties leest de docent alles hardop voor. Dit wordt van tevoren kort gesloten met de examinator.

Een dyslectische PrO-leerling die uitstroomt naar MBO niveau 1 kan op grond van artikel 55 van het Eindexamenbesluit in aanmerking komen voor 30 minuten extra tijd bij de eindexamens op het MBO. De leerling moet hiervoor in het bezit zijn van een deskundigheidsverklaring, opgesteld door een orthopedagoog of psycholoog. Indien een leerling al meerdere jaren op school gebruik maakt van ondersteunende hulpmiddelen voor dyslexie zoals voorleessoftware, kan dit ook voor het examen aangevraagd worden. De mentor van de betreffende leerling geeft, aan het begin van het schooljaar, aan het MBO door welke leerlingen dyslectisch zijn. Het MBO is verantwoordelijk voor de aanvraag van extra tijd en eventuele verklanking.

9 Bijlage: Dyslexiekaart

Dyslexiekaart van : Datum:

..... heeft een dyslexieverklaring en heeft daarom recht op:

- Gebruik van **TextAid** bij proefwerken/examens: **m&m**, **ne**, **en**, **bi**, **ec**, **nask**
- Extra tijd voor proefwerken en overhoringen (20% of het aantal opgaven verminderen)
- Afspraken voor een maximaal aantal fouten voor spelling in leerjaar 1 en 2
- Extra mondelinge overhoring ter compensatie in leerjaar 1 en 2
- Spellingfouten in het werk niet aanstrepen bij andere vakken dan de talen
- Aantekeningen controleren
- Niet laten voorlezen
- Geen onvoorbereide leesbeurt geven
- Gebruik maken van spellingcontrole
- Gebruik spellingkaart toestaan in leerjaar 1 en 2
- Gebruik van **TextAid** toestaan
- Gebruik van gesproken leesboeken toestaan (**LuisterBieb** of Passend lezen app)
- Opgaven in puntgrootte 12 of 14 Times New Roman of **Arial**
- DICTEE individueel afnemen
- De vragen van schriftelijke overhoringen op papier of op het bord zetten
- Onvoldoende proefwerken mondeling laten herkansen in leerjaar 1 en 2
- Langere stukken tekst laten voorlezen door leerkracht of medeleerlingen
- Meer leestijd

Verantwoordelijkheid .....

Tijdens de les

- Let goed op, ga op een goede plek zitten
- Vraag of je een leesbeurt mag voorbereiden
- Zorg voor goede aantekeningen, eventueel kopiëren van medeleerling
- Schrijf de planning goed op
- Vraag aan ouders en medeleerlingen om je werk te controleren en fouten te verbeteren
- Vraag hulp aan de docent of medeleerlingen
- Volg vrijwillige en extra bijles op advies van docenten
- Gebruik de faciliteiten waar je recht op hebt

Thuiswerk

- Plan je werk goed
- Werk iedere dag; werk vooruit
- Werk niet overdreven lang
- Gebruik software om woordjes te leren: (Magister leermiddelen en www.wrts.nl + [wrtsmobile app](http://wrtsmobile.app))
- Lees een tekst opnieuw als je niet weet wat er staat
- Maak aantekeningen en schema's tijdens het werk
- Maak prints van de leerstof. Op die kopieën kun je tijdens het leren met b.v. een markeerstift belangrijke zaken aanstrepen (dit kun je ook digitaal doen)
- Bereid je indien nodig van te voren voor door de leerstof vooraf te lezen

Bij toetsing

- Lees goed
- Controleer je werk; niets vergeten?
- Vraag zo nodig extra tijd
- Laat je dyslexiekaart zien

Algemeen

- Maak en bewaar hulpkaarten met woorden, regels of formules die je moeilijk kunt onthouden
- Probeer pluspunten te halen voor de vakken waar je goed in bent

Handtekening leerling:

Handtekening logopediste:

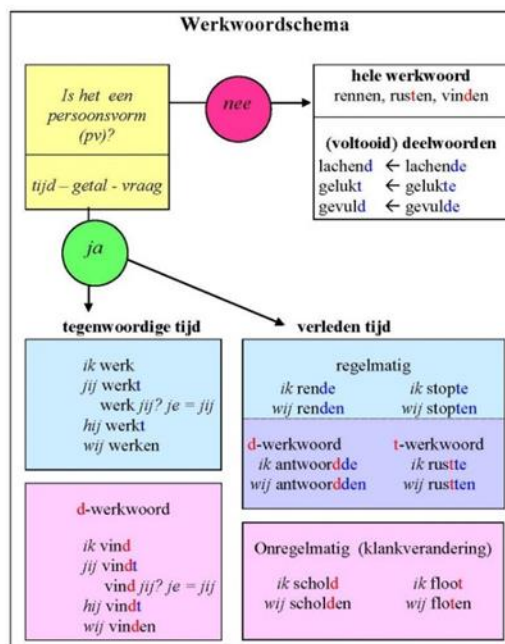
Da Vinci College	Bezoekadres	Postadres	T 0165792100
VMBO en	Boxendonk 1	Postbus 1182	info@davincicollege.nl
Praktijkonderwijs	4707 ZH	4700 BD	www.davincicollege.nl
	Roosendaal	Roosendaal	

10 Bijlage: Spellingskaart

Spellingskaart

Spellingsregel	Voorbeeld
Hoofdletters en punten.	Hij controleert de zin.
Open lettergreepregel <i>aa-ee-tai-oo-(ie)</i> (Hoor je hem lang, zet er één op de gang)	Ma ^a -ken → ake
Gesloten lettergreepregel <i>a-e-u-o-i</i> (Hoor je hem kort, zet er één extra op het bord)	Bakken → akke
Verlengingsregel: d of t ? (Persoonsvorm in de tegenwoordige tijd NIET verlengen)	- paard ← paarden - Hij heeft geluisterd ← luisterde
Samengesteld woord	Stokbrood
Bijvoeglijk naamwoord (dit woord zegt iets over een zelfstandig naamwoord; de, het of een woorden) Dit woord schrijf je achteraan altijd met -e	- de kleine auto - de mooie tafel - de verkeerde vraag
Stoffelijk bijvoeglijk naamwoord. Dit woord zegt waar een zelfstandig naamwoord (de, het, een woord) van is gemaakt. Dit woord schrijf je achteraan altijd met -en	- de houten auto - het ijzeren werkstuk
Eind N: Zelfstandig naamwoord (de het en een woorden): Werkwoorden in meervoud:	Eén stoel → twee stoelen Lopen, branden

11 Bijlage: Voorlopige dyslexiekaart

Voorlopige dyslexiekaart van : Geldig tot:

..... heeft een onderkende dyslexieverklaring en heeft daarom recht op;

- Gebruik TextAid vanwege technisch lezen
- Extra tijd voor proefwerken en overhoringen (20% of het aantal opgaven verminderen)
- Afspraken voor een maximaal aantal fouten voor spelling
- Extra mondelinge overhoring ter compensatie
- Spellingfouten in het werk niet aanstrepen bij andere vakken dan de talen
- Niet laten voorlezen
- Geen onvoorbereide leesbeurt geven
- Aantekeningen controleren
- Gebruik maken van spellingcontrole
- Gebruik spellingkaart altijd toestaan
- Gebruik van Daisy-speler toestaan
- Gebruik van laptop toestaan
- Gebruik van TextAid toestaan
- Gebruik van gesproken leesboeken toestaan (LuisterBieb app of Daisyspeler app)
- Opgaven in puntgrootte 12 of 14 Times New Roman of Arial
- De vragen van schriftelijke overhoringen op papier of op het bord zetten
- Onvoldoende proefwerken mondeling laten herkansen
- Dictee individueel afnemen
- Langere stukken tekst laten voorlezen door leerkracht of medeleerlingen
- Meer leestijd

Verantwoordelijkheid .....

Tijdens de les

- Let goed op, ga op een goede plek zitten
- Vraag of je een leesbeurt mag voorbereiden
- Zorg voor goede aantekeningen, eventueel kopiëren van medeleerling
- Schrijf de planning goed op
- Vraag aan ouders en medeleerlingen om je werk te controleren en fouten te verbeteren
- Vraag hulp aan de docent of medeleerlingen
- Volg vrijwillige en extra bijles op advies van docenten
- Gebruik de faciliteiten waar je recht op hebt

Thuiswerk

- Plan je werk goed
- Werk iedere dag; werk vooruit
- Werk niet overdreven lang
- Gebruik software om woordjes te leren: (www.wrts.nl + wrtsmobile.app)
- Lees een tekst opnieuw als je niet weet wat er staat
- Maak aantekeningen en schema's tijdens het werk
- Maak prints van de leerstof. Op die kopieën kun je tijdens het leren met b.v. een markeerstift belangrijke zaken aanstrepen (dit kun je ook digitaal doen)
- Bereid je indien nodig van te voren voor door de leerstof vooraf te lezen

Bij toetsing

- Lees goed
- Controleer je werk; niets vergeten?
- Vraag zo nodig extra tijd
- Laat je dyslexiekaart zien

Algemeen

- Maak en bewaar hulpkaarten met woorden, regels of formules die je moeilijk kunt onthouden
- Probeer pluspunten te halen voor de vakken waar je goed in bent

Handtekening leerling:

Handtekening logopediste:

Da Vinci College VMBO en Praktijkonderwijs
Bezoekadres: Bovendonk 1
4707 ZH
Roosendaal

Postadres:
Postbus 1182
4700 BD
Roosendaal

T 0165792100
info@davincicollege.nl
www.davincicollege.nl

12 Bijlage: Tips voor dyslectische leerlingen

Hier volgen diverse tips die je kunnen helpen bij het leren op school en thuis. Kies uit de volgende lijst de tips die voor jou het meest van toepassing zijn:

Algemene tips:

1. Zorg dat al je leerkrachten weten dat je dyslectisch bent:
  - controleer of je op de lijst van dyslectische leerlingen voorkomt;
  - zorg dat je een dyslexiekaart krijgt en laat hem zien als je dat nodig vindt.
2. Je wilt graag dat het huiswerk voor de volgende les op een vaste plaats op het bord staat (bij voorkeur bij aanvang van de les).
3. Als je extra uitleg nodig hebt, is het handig daar met je leerkracht een tijdstip voor af te spreken.

Tips die je kunnen helpen bij het lezen:

1. Je wilt je proefwerkopgaven graag getypt hebben en in een duidelijke letter, bijvoorbeeld Times New Roman of Arial. Puntgrootte minstens 12. Voor jou kan 14 misschien wel prettiger zijn. De opgave moet een heldere bladindeling hebben.
2. Een plotselinge leesbeurt is heel vervelend voor je. Stel voor om het een keer in de pauze of na school te doen, zodat je het dan kunt voorbereiden. Als je lezen een ramp vindt, begin dan bij leesstukken die je het minst erg vindt. Hoe meer je leest, hoe beter het zal gaan. Zoek zo leuk mogelijk leeswerk. Vraag iemand met wie je het zelf lezen met voorlezen kunt afwisselen.
3. Neem de tijd om een voor jou geschikt boek te zoeken in de bibliotheek. Daar kun je ook luisterboeken lenen. Je kunt ook gebruik maken van de Luisterbieb-app en de Daisylezer-app.
4. Als je moeite hebt met het lezen van schoolboeken, teksten op internet, E-mail, Microsoft Word of andere computerprogramma's dan zijn er hulpmiddelen zoals ReadSpeaker TextAid. Kijk op www.woordhelder.nl voor meer informatie.

Tips die je kunnen helpen bij het goed zien wat er op de bladzijde staat:

1. Als je telkens de regel of de woorden kwijtraakt waar je mee bezig bent, kun je een bijwijzer of leesraam gebruiken. Vouw een A4'tje dubbel en je hebt een bijwijzer.
2. Het is handig om in elk boek dat je gebruikt een bijwijzer te hebben.
3. Soms zijn bladzijden zo vol en druk dat jij je niet kunt concentreren op het deel waar je mee bezig bent. Dek die delen die je niet nodig hebt dan af.
4. Een kopie moet duidelijk zijn en niet grijzig of met onduidelijke letters.
5. Als je moet lezen uit een boek bij M&M of biologie mag je er niet in strepen. Het is misschien wat werk, maar het kan handig zijn bladzijden te kopiëren, zodat je kunt onderstrepen wat je nodig hebt.
6. Markeerstiften zijn handig om belangrijke zinnen of woorden aan te geven. Je kunt ze dan snel terugvinden.

Tips die je kunnen helpen bij het schrijven:

1. Het juist overschrijven van het bord kost veel moeite. Soms heeft de leraar alles ook zelf op papier staan. Vraag dan om een kopie van de aantekeningen of vraag of ze getypt kunnen worden. Kopieer eventueel de aantekeningen van een medeleerling. Laat het dan wel nalezen door de leerkracht. Vraag zoiets niet aan een medeleerling. Het is niet haar/zijn verantwoordelijkheid. Mocht je beiden de aantekeningen fout hebben overgeschreven en je leert het verkeerde, bij wie ligt dan de schuld? Je krijgt dan al snel problemen.
2. Tegelijk luisteren en schrijven gaat niet. Wanneer jij aan het schrijven bent en de leerkracht vertelt iets, dan zal jij waarschijnlijk beide soorten informatie verkeerd verwerken. Je weet niet meer wat er precies gezegd is en je schrijft iets fout op. Ook hier geldt: zorg dat je aan aantekeningen van de leerkracht of medeleerling kan komen. Het is handig om dat voor een langere termijn met een leerkracht of medeleerling af te spreken.
3. Maak gebruik van de spellingscontrole op je computer. (Ook voor vreemde talen!)
4. Sla een regel over wanneer je op lijntjespapier schrijft. Je werk wordt zo beter leesbaar en je kunt er makkelijker iets aan veranderen.
5. Denk eerst na voor je begint te schrijven. Je raakt dan niet zo snel in de war als je eenmaal aan het werk gaat.
6. Schrijf eerst in het kort op wat je wilt gaan schrijven. Maak een schema. Je kunt dan kijken of je niets vergeet. Bovendien kun je de aandacht houden bij dat wat je aan het schrijven bent.
7. Je kunt eerst je verhaal of dat wat je wilt schrijven inspreken. Zo word je minder door je schrijfproblemen belemmerd en kan je de woorden de vrije loop laten. Je kunt dan altijd terugluisteren wat je bedacht had.
8. Als je het werk gaat overlezen, let dan op één ding tegelijk:
9. heb ik hoofdletters, dan ..... heb ik punten en komma's, dan ..... heb ik spelfouten, dan ..... enz.
10. Maak je nog veel spelfouten, houd dan de spellingskaart met daarop de belangrijkste spellingregels naast je en kijk er op. Heb je haast omdat het al zoveel tijd extra kost, vraag dan of iemand het voor je nakijkt. Met een computer met spellingcontrole is het ook al makkelijker. Je leert er wel minder van dan dat je zelf de tijd neemt om na te kijken.

Tips die je helpen dingen te onthouden (stampwerk):

1. Dingen die je begrijpt, kun je beter onthouden. Probeer dingen te begrijpen en niet alleen de regels door te kijken.
2. Soms helpt het wanneer je dingen hardop zegt: je hoort jezelf praten en onthoudt het daardoor makkelijker.
3. Nederlandse "inprentwoorden": spreek ze uit zoals je het schrijft en probeer het zo te onthouden, bv. enthousiast $\int$ ent-hou-si-ast.
4. Heel veel herhalen. Beter zes keer tien minuten dan een keer een uur!
5. Gebruik geheugensteuntjes. Vooral ezelsbruggetjes die je zelf hebt bedacht kun je goed onthouden.
6. Je kunt ook ieder ding wat je wilt onthouden op een eigen kaartje schrijven. Bijvoorbeeld bij woordjes Engels leren: de Engelse tekst aan de ene kant, de Nederlandse tekst aan de andere kant. Schud ze door elkaar. Wat je goed hebt leg je op een stapel, wat niet goed ging op een andere. Blijf alles herhalen totdat je alles goed hebt. Blijf de woordjes elke dag herhalen, dan heb je de meeste garantie dat je ze bij de overhoring of het proefwerk nog weet.
7. www.wrts.nl: Wrts is een online "overhoorprogramma". De woordjes die je moet leren kun je zelf invoeren of er kunnen lijsten worden gedownload. Nadat de woorden zijn ingevoerd kunnen ze worden

overhoord. Je kunt kiezen uit 8 verschillende overhoormethodes. Ook kun jij jezelf overhoren m.b.v. de wrts-app.

Tips bij het maken van proefwerken, schriftelijke overhoringen, tentamens en examens:

1. Je hebt extra tijd nodig voor toetsen. Algemeen is de regel dat je, als je een dyslexieverklaring hebt, 20% meer tijd nodig hebt. Red je het dan nog niet, bespreek dan met de leerkracht welke opdracht je over mag slaan. Het is beter, dat wat je maakt goed is, dan dat je uit angst voor tijdnoed bijna alles fout maakt.
2. Meer dan twee proefwerken op een dag geven problemen met de planning van je huiswerk. Houd dit goed in de gaten en zeg het meteen als de leerkracht het vergeet. Zij/hij kan dan eventueel nog overleggen met een collega.
3. Bij een schriftelijke overhoring wil je graag een mondelinge toelichting geven.
4. Een extra mondelinge beurt kan je cijfer voor schriftelijk wat ophalen.

Eindexamen:

1. Voor eindexamens bestaan wettelijke regelingen. Uitzonderingen daarop kan de school melden bij de Inspectie op basis van het feit dat dyslexie een internationaal erkende handicap is.
2. Een leerling krijgt 30 min. meer tijd om aan een examen te werken.
3. Met het hulpmiddel TextAid is het mogelijk om een examentekst voor dyslectische leerlingen leesbaar te maken. Vraag of je eerst met die werkwijze mag oefenen voor je een echt belangrijke toets gaat maken. Je weet dan of die werkwijze bij jou past en je bent er een beetje aan gewend.
4. Tegenwoordig worden de examens digitaal afgenomen. Er wordt door school een dyslectische versie aangevraagd, zodat alle teksten voorgelezen kunnen worden.

13 Bijlage: Tips voor docenten

Algemene tips

- Zet dyslectische leerlingen vóór in de klas (grotere gevoeligheid voor achtergrondgeluiden).
- Zet huiswerk altijd ruim voor het eind van de les overzichtelijk op het bord en licht het mondeling toe.
- Controleer of de leerling het huiswerk goed genoteerd heeft of stimuleer dat hij e.e.a. controleert bij een medeleerling.
- Sta alle hulpmiddelen toe die lezen en schrijven kunnen vergemakkelijken (TextAid, TextAid for Chrome, woordenboeken, kaarten met aandachtspunten, gebruik laptop/Chromebook, gebruik ingesproken leerboek, gebruik ingesproken schriftelijk werk).
- Dyslectische leerlingen komen in de problemen als ze meerdere toetsen op één dag hebben of op twee opeenvolgende dagen, zeker als het gaat om toetsen bij Nederlands en de moderne vreemde talen.
- Typ toets opgaven en gebruik een duidelijk lettertype (Times New Roman of Arial puntgrootte minstens 12 (liefst 14) en een regelafstand van 1,5).
- Geef extra tijd voor proefwerken of geef aan welke opdrachten ze kunnen overslaan.
- Gebruik aangepaste toetsen (lay-out, duidelijke vraagstelling) en pas de normering daarbij aan.
- Geef extra tijd voor werkstukken.
- Geef dyslectische leerlingen extra mondelinge beurten en laat ze een schriftelijk werk mondeling toelichten. Geef een extra herkansing bij onvoldoende resultaat na hard leren.
- Geef geen dictaat, maar zet extra uitleg op papier of laat het kopiëren (eerst de inhoud controleren natuurlijk) van een andere leerling. Ze kunnen niet tegelijk opletten en schrijven.
- Dyslectische leerlingen hebben behoefte aan beeldend taalgebruik (is géén breedsprakigheid); door een voorbeeld of illustratie krijgt de lesstof voor hen een directe samenhang met de bestaande kennis. (visualiseren!!!!!!)
- Ze reageren vaak langzaam op klassikaal gestelde vragen. (Wacht + 8 sec.)
- Laat bij teksten de sleutelwoorden en zinnen onderstrepen en bevorder het maken van schema's (bevordert de structuur in de leerstof).
- Een plotselinge leesbeurt is voor dyslectische leerlingen heel vervelend. Dyslectici kunnen slecht hardop lezen; het is beter dit zoveel mogelijk klassikaal te vermijden of ze het te laten voorbereiden.
- Behalve met lezen hebben dyslectische leerlingen ook moeite met zich uit te drukken op papier: het gelijktijdig bedenken van inhoud, zinsbouw en spelling vergt veel van hun verwerkingssysteem. Stimuleer het schrijven van korte zinnen en verhalen.
- Geef toetsen een week van tevoren op. De tijd, die in het leren geïnvesteerd moet worden, is te lang voor een avond. Zet de toetsen klaar in de bibliotheek van TextAid, zodat de leerling de toets kan laten voorlezen door TextAid op een Chromebook.
- Als u op twee achtereenvolgende dagen les heeft en u besluit toch voor de volgende les woordjes op te geven, dan moet u er rekening mee houden dat de leerlingen een keuze zullen maken voor de ene taal of de andere. Mogelijk kunnen ze een overhoring later inhalen of overslaan.
- Alle erkende dyslectische leerlingen zijn bekend; alleen zij mogen gebruik maken van compenserende maatregelen.
- Illustreer een toelichting met videobeelden, plaatmateriaal, met schema's en veel voorbeelden. Probeer de leerstof, waar het boek dit onvoldoende doet, te structureren en te systematiseren
- Vermijd het leren van losse feiten, woordjes. Benadruk de logica of samenhang.

- Wissel af tussen plenair, individueel en in groepjes werken.
- Bevorder zoveel mogelijk het actieve leren. Wissel auditief aanbieden van de leerstof af met visueel aanbod.
- Leer leerlingen hun vragen, hypothesen en aanpak van een probleem te verwoorden.

Nederlands

- Bij dictees kan voor dyslectische leerlingen een minimumcijfer worden afgesproken. Bij andere schriftelijke werken kan afgesproken worden dat de spelling niet wordt beoordeeld.
- Neem indien mogelijk een dictee individueel af, zodat de tijdsfactor geen rol speelt.
- Resultaten (m.n. schriftelijk) kunnen zeer wisselend zijn. Vaak wordt dit niet veroorzaakt door een betere of verminderde concentratie. Het gokken speelt hierbij een rol. (Bijvoorbeeld: een leerling weet niet hoe hij de klank -ui- moet schrijven. De ene keer gokt hij/zij goed en bij de volgende overhoring gokt hij/zij verkeerd en schrijft -iu-).
- Een voorgelezen tekst wordt beter begrepen dan een zelf gelezen tekst.
- Bij Nederlands wordt vaak goed gepresteerd wanneer ontleden en werkwoord vervoegingen op een traditionele manier, via een strikt stappenplan, aangeboden en getoetst worden.
- Reken niet steeds dezelfde fout weer aan.
- Via de LuisterBieb-app of de Daisylezer-app kunnen leerlingen Nederlandstalige boeken luisteren.

Moderne Vreemde talen (MVT)

- Bij de beoordeling van schriftelijk werk wordt rekening gehouden met het feit dat de leerling van bijvoorbeeld een te schrijven woord vier aspecten van dat woord dient te beheersen: de uitspraak, de betekenis, de grammaticale functie en de spelling.
- Zijn de eerste drie elementen redelijk dan zouden de spellingfouten niet per se een zware onvoldoende tot gevolg hoeven te hebben.
- De bedoelde leerlingen krijgen in minstens de helft van de gevallen gelegenheid proefwerken mondeling af te leggen of onvoldoende gemaakte proefwerken mondeling te herkansen.
- Spreek Nederlands bij het uitleggen van leerstof van een MVT.
- Zorg ervoor dat grammaticaregels op papier staan.
- Laat geen fout geschreven woorden zien of benadruk deze niet. Dit scheidt verwarring. Dit geldt ook voor een foute uitspraak.
- Geef leerlingen een “uitspraakstencil met aanwijzingen” waarop ze kunnen terugvallen.
- Vocabulaires vereisen veel herhaling; de woordenschat zou vergroot kunnen worden wanneer zij de voorafgaande lessen receptief zouden herhalen.
- Geef dyslectische leerlingen ideeën hoe ze woordjes kunnen leren (www.wrts.nl + wrtsmobile app).
- Vermijd de opmerking “zeker niet geleerd” bij woordjesoverhoringen die misgaan (en zeker in het bijzijn van medeleerlingen). Praat eens apart met de leerling over de oorzaak.
- Laat dyslectische leerlingen ervaren dat lezen leuk kan zijn. Sta toe dat ze meelesen met op band ingesproken boeken (Ne) of zoek makkelijk leesbare boekjes (MVT) voor ze op en laat ze zo kilometers maken.

Tips voor de niet-taalvakken

- Topografie leren is voor dyslectische leerlingen net zo moeilijk als woordjes leren.
- Houd rekening met het gegeven dat het schrijf- en leestempo over het algemeen wat lager liggen.
- Dyslectische leerlingen hebben moeite met het juist en snel overschrijven van het bord. Maak het bord niet te snel schoon.
- Aantekeningen maken (tegelijkertijd luisteren en schrijven) is voor dyslectici een moeilijke opgave. Geef ze de aantekeningen op papier.
- Samenvattingen van het geleerde zijn een belangrijke steun (structuur). ; onderstreep de kernwoorden.
- Dyslectici hebben een hekel aan overbodige informatie. Opname gaat beter als de informatie enigszins verankerd is, m.a.w. als er overzicht ontstaan is en de lesstof zich ontwikkelt tot een sluitend begrippenkader.
- Het kost dyslectische kinderen bij exacte vakken vaak meer tijd dan gemiddeld om een nieuw begrip tot zich te laten doordringen. Ook het leren van een automatisme vergt meer oefening, bv. het automatiseren van rekentafeltjes.

Alleen loop je sneller,
samen kom je verder!